

заједнице на Балкану. На основу османских дефтера, она убедљиво доказује да бугарска породица 15–17. века, одговара оновременом типу породица у Европи: брачни пар са децом и још живим родитељима, једним или оба (просечан број чланова једног бугарског домаћинства је 6,2).

Инфраструктура и њени центри (умесно закључка) (286–302), представља покушај аутора да уопштеним цртама, без конкретних података и озбиљних анализа, ослика места сусрета људи, вести и идеја из различитих средина, као што су: чаршије, пазари, култна места, путеви и сл.

Татјана Катић

Село Санковић: Годишњак I, Ваљево, III Колубара, 1999, 60.

Санковић је мало познато сеоце у ваљевској Колубари, у општини Мионица, лоцирано непосредно уз само општинско средиште. По много чему је слично осталим селима из своје околине, али има и бројне особености које га издвајају и чине само себи својственим. Санковић се са многим другим селима Ваљевског краја не може поредити ни по развијености ни богатству, ни по значају и знаменитостима из прошлости, ни по улози у великим историјским збивањима. Село нема цркву, ни школу. Санковић није изнедрио ни познате династије ни војсковође, књижевнике и политичаре, нити је био поприште великих битака. У њему се нису одиграли историјски познати састанци и договори. У Санковићу данас нема много културноисторијских споменика, али зато село има свој стари бор, а има и своје житеље. Неки од њих су провели цео животни век а да никада нису коракнули ни стопу изван општинског атара, док су други, понети вихорима судбине, из њега одлазили, да би му се поново враћали, за стално, накратко, или само у мислима и сећањима. Санковић има своје Санковчане, који су живели, радили, стварали... Бавили се уобичајеним сеоским активностима, борили се с тешкоћама, оним обичним, свакодневним, али и оним које су доносили преломни историјски догађаји. Доживљавали су их „са дистанце”, али и активно учествовали у њима. Живели свој живот, сличан другима, а опет и специфичан. А уз њих Санковић има и своју прошлост, можда не славну и познату, али свакако богату, разноврсну. Прошлост вредну пажње. Поред обичне, а тако специфичне прошлости, ово село завређује пажњу и по још једном обележју које га не само поистовећује већ доводи у прву линију са многим сличним насељима у Србији. Санковић је село које одумире.

Само постојање села, и људи који у њему живе и раде, уз претњу да оно релативно брзо нестане, било гашењем последњих старачких домаћинстава, било утапањем у атар вароши Мионица, представљају довољан разлог да се сазнања о прошлости Санковића отргну од заборава, да се, колико је то могуће, са овога села размакну непрозирни велови заборава, да се уоче и истакну санковачке специфичности и сличности. Управо то је годинама имао на уму Здравко Ранковић, новинар и

публициста, уредник у издавачком предузећу Колубара, и рођени Санковчанин, пре него што је учинио први корак ка том циљу.

У намери да отргне од заборавља тако драгоцене и сазнања вредне инсерте из прошлости свога завичаја, Ранковић се није определио за данас тако популарне и амбициозне пројекте израде монографије села, већ за, наизглед скромнију, али у самој суштини далеко амбициознију и сврсисходнију подухват: да покрене часопис, али не часопис журналског или ревијалног типа, већ периодичну публикацију са тежиштем постављеним на различитим аспектима прошлости свакодневног, и њеног уплитања у данашњицу. Тако је средином лета 1999. године, у издању Издавачког предузећа Колубара, изашао први број годишњака „*Село Санковић*”. Пет стотина примерака овог јединственог часописа посвећено је селу које данас има, мање од триста становника у нешто више од стотину домаћинстава са 32 телефонска претплатника.

Годишњак је приређен непретенциозно, без намере да својим прилозима да коначну реч о многим покренутим питањима, остављајући простора за даље разраде истих, и отварање нових тема. Први број овог, по много чему специфичног часописа превасходно је окренут прошлости села, уз најаву уредника да ће у будућим свескама бити више радова који би се бавили и садашњим временом. Разноврсним прилозима, сврстаним у веома широком дијапазону како по заступљеним темама тако и по својствености прилога, без нереалних амбиција коначности и заокружености, читаоцима је понуђен часопис колажног типа. У њему су своје место нашли прештампани стручни радови, исечци из старе штампе, архивска грађа, сећања старих Санковчана, али и нови, наменски рађени, стручни и популарни прилози.

О самом селу, његовом пореклу и историјату говоре новоприпремљени прилози **Здравка Ранковића** (*Казивање о сѣпаром, чежња за новим и бољим*) и **Мила Недељковић** (*О имену села Санковића*), те изводи из старе, за Ваљевски крај по много чему антологијске, књиге антропогеографа **Љубе Павловића** (*Колубара и Подгорина*). Уз ове прилоге, за историографију, али и етнологију, драгоцене је и објављена архивска грађа у којој се налазе пописи санковачких породица из 1823, 1832 и 1890. године, и друге архивалије, попут оних о фискалним обавезама санковачких пчелара 1834. године. Осим тога, о свакодневном прошлом животу Санковића и његових житеља речито говоре и разноврсни изводи из старе штампе, као што су чланци о лицитационој продаји имања презадужених Санковчана, некролози преминулим становницима села и њиховим потомцима, од марвеног трговца и повереника кнеза Милоша, Михаила Лаловића, до првоборца Радована Јовановића Раке. Ту се налазе и новинарске белешке о локалним изборима 1952. године, о отварању кратко

постојеће сеоске четворогодишње школе, те и о различитим видовима сеоских забава, међу којима се истиче и припрема једне позоришне представе, одржане тридесетих година овог века у пространој одаклији једне сеоске куће.

Своје место су у Годишњаку нашле и приче о специфичним знаменитостима села Санковић, попут оне о старом бору који се издиже у центру села, или легенде о настанку „Јунакове руке”, својеврсних моштију чије се посвећење везује за један догађај из турских времена који се збио у Санковићу, па о Белегу и имању кнеза Јовице Милутиновића, Санковичанину који је током прве владе кнеза Милоша Обреновића био једна од најутицајнијих и најимућнијих становника Ваљевске нахије.

Осим кнеза Јовице Милутиновића, по ком је добила име једна ваљевска улица, из Санковића су поникли и Љуба Пауновић Керим, народни посланик и командант народне војске у ратовима 1876–1878. и 1885–1886, те и солунац Живојин Лазић, који „своју улицу има” у Београду. У овом селу, у којем је школа постојала само током кратког послератног раздобља, родио се и познати и заслужни учитељ Светислав Миловановић, који је значајног трага оставио широм ваљевског краја не само у просветној делатности већ и у унапређивању села и привредног живота у њима. Санковић има и свога стогодишњака – Превислава Лаловића. Сви су они нашли своје место у првом броју часописа.

На непуних 60 страна читаоци могу пронаћи још понешто, од ратних сећања на један догађај из 1914. године, преко краћих белажака о презименима Санковичана, кумствима, местима сеоских окупљања, појави првих „мишана” ..., до данашњег телефонског именика села.

На први поглед часопис подсећа на сеоски вашар, попут оних који се доскора, док није потпуно замро, сваког 22. маја, о сеоској прослави, на Мали Никољдан, одржавао на санковчаким утринама. На малом простору се сабрао разнолик мешовит садржај. Свечарска атмосфера општег шаренила, наизглед неповезана и без јасне концепције, али садржајно богата, са бројним информацијама намењеним различитим корисницима не само Санковчанима из села и расејања већ и намерницима, попут стручних корисника, историчара, етнолога, који у првом, а, надамо се, и у наредним бројевима овог по много чему особито годишњака могу пронаћи драгоцене путоказе за своје истраживачке активности.

Владимир Кривошејев